

Usporedba standardnog srpskog, hrvatskog, bosanskog i crnogorskog jezika

Iz Wikipedije, slobodne enciklopedije

ISO kod, vodeći svjetski autoritet za klasifikaciju jezika, drži [srpski](#), [hrvatski](#) i [bosanski](#) posebnim jezicima koji čine jedan makrojezik koji se naziva [srpskohrvatskim](#). U [Crnoj Gori](#) službeni je jezik [crnogorski](#), koji je u postupku standardizacije, međutim nema svoj ISO kod i smatra se dijelom srpskoga jezika.

Povijest

Sva četiri standardna jezika utemeljena su na [štokavskim](#) govorima. Pretežno su kroz povijest korišteni nazivi slovinski i ilirski, ili nazivi regionalnog predznaka (slavonski, bosanski, dalmatinski, dubrovački). Službenim je jezikom Kraljevine SHS imenovan *srpskohrvatskoslovenski*.^[1] U doba [NDH](#) službeni jezik imenovan je isključivo hrvatskim imenom, korišten je [korijenski pravopis](#) i jezik se htio što više očistiti od tuđica i usvojenica. Zabranjena je uporaba ćirilice.^[2] Prvih par godina komunističke Jugoslavije službenim jezicima imenovani su slovenski, hrvatski, srpski i makedonski, da bi [Novosadskim dogovorom 10. prosinca 1954.](#) "ustanovljeno" da su hrvatski i srpski jedan jezik s dva ravnopravna pisma (latiničnim i ćiriličnim) i dva ravnopravna izgovora (ekavskim i (i)jekavskim). Jezik se ima zvati srpskohrvatskim ili hrvatskosrpskim. U socijalističkim republikama BiH, Srbiji i Crnoj Gori jezik je službeno imenovan srpskohrvatskim, a u Hrvatskoj isprva hrvatskosrpskim. U hrvatskim školskim svjedodžbama do 1970./71. službeno ime nastavnog predmeta glasilo je *hrvatskosrpski jezik*, a od 1971./72. *hrvatski ili srpski jezik*. Nakon [1990.](#) dolazi do razdvajanja srpskog i hrvatskog i stvaranja bosanskog i crnogorskog standarda. Godine [2008.](#) hrvatski, srpski i bosanski jezik dobili su posebne međunarodne ISO kodove.^[3]

Dokumentiranje razlika

[1935.](#) godine izlazi u beogradskom stručnom časopisu "Naš jezik" članak srpskog jezikoslovca Radoslava Boškovića pod imenom "O jezičnoj i stilskoj diferencijaciji srpskog i hrvatskog jezika". Autor navodi da bi po njegovoj procjeni rječnik razlika između dvaju jezika mogao imati tri do četiri tisuće riječi. Dvije godine kasnije Julije Benešić u svojoj "Gramatici hrvatskoga ili srpskoga jezika" nabrojio je oko 1 300 riječi koje koristi jedan jezik/inačica, a ne koristi drugi. Godine [1940.](#) u izdanju Matice hrvatske u Zagrebu izlazi knjiga "Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnoga jezika" dr. Petra Guberine i dr. Krune Krstića. Popraćen opširnom raspravom o hrvatskom standardnom jeziku, ovaj rječnik sadržava oko 4 500 riječi. Božidar Vančik u svom tekstu "Otkrića o hrvatskom jeziku" kaže: "Pod utjecajem predrasuda da su hrvatski i srpski jedan jezik u svom korijenu i da su hrvatska i srpska jezična praksa... nastale pod tuđim jezičnim utjecajima i poradi samostalnog stvaranja novih kovanica na jednoj i na drugoj strani, mnogi neupućeni misle da su rječničke razlike među hrvatskom i srpskom jezičnom uporabom **slučajne**, bez ikakve međusobne sveze, a osim toga misle da su te razlike neznatne, jer obuhvaćaju oko 10.000 riječi, a kad te rječničke razlike međusobno uspoređujemo vidimo da one nisu nimalo slučajne nego da su podvrgnute čistim jezičnim zakonima koji obuhvaćaju oko 85 različitih glasovnih zakona i preko 200 zakona tvorba riječi, a kad riječi kojima se hrvatska jezična uporaba razlikuje od srpske

usporedimo s hrvatskim čakavskim i kajkavskim govorima, vidimo da je golema većina tih hrvatskih riječi čakavsko-kajkavskog podrijetla, da se dakle ne radi o dvije jezične inačice nego o dva posebna južnoslavenska jezika". Beogradski gradski kazališni djelatnik Jovan Ćirilov [1989.](#) izdao je "Srpsko-hrvatski rečnik varijanti/Hrvatsko-srpski rječnik inačica". Najopširnije je djelo na ovu temu "Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika" hrvatskog jezikoslovca Vladimira Brodnjaka, izišao 1990-ih. On navodi: "No, zanemarujući novine, u kojima se i inače pojavljuje relativno malen broj riječi pa je i broj razlika manji nego u književnim djelima, možemo kazati da su razlike između srpskog i hrvatskog leksika između 11,5% do 16%, pri čemu razlike u vezi s refleksom jata obuhvaćaju oko 5%. Samo u rijetkih (uglavnom starijih) pisaca te razlike dosežu i 20%, ali pri tome valja reći da je tu počesto riječ o pravim arhaizmima, koji su doduše navedeni u ovom rječniku, ali se u suvremenih pisaca sasvim rijetko pojavljuju".

Razlike

Pravopis i pravogovor

Hrvatski standardni jezik koristi isključivo [latinicu](#) Ljudevita Gaja, a srpski i bosanski koriste ravnopravno i nju i [ćirilicu](#) Vuka Karadžića. Crnogorski standardni jezik ima dva slova više u svojoj latinici i ćirilici.

latinica	ћирилица
A a	А а
B b	Б б
C c	Ц ц
Č č	Ч ч
Ć ć	Ћ ћ
D d	Д д
Dž dž	Џ џ
Đ đ	Ђ ђ
E e	Е е
F f	Ф ф
G g	Г г
H h	Х х
I i	И и
J j	Ј ј
K k	К к
L l	Л л
Lj lj	Љ љ
M m	М м
N n	Н н

Nj nj	Њ њ
O o	О о
P p	П п
R r	Р р
S s	С с
Š š	Ш ш
T t	Т т
U u	У у
V v	В в
Z z	З з
Ž ž	Ж ж

Hrvatski, bosanski i crnogorski standard isključivo su (i)jekavski, dok srpski ravnopravno rabi ekavski i (i)jekavski izgovor. Ikavski izgovor nepravilan je za književnu uporabu u svim četirima standardima.

preteča	ekavski	ikavski	ijekavski	ijekavska pravila
*lěp	lep	lip	lijep	dugo ě → ije
*vrěme	vreme	vrime	vrijeme	
*věra	vera	vira	vjera	kratko ě → je
*děvojka	devojka	divojka	djevojka	
*trěbati	trebati	tribat(i)	trebati	kratko ě → e
*grějati	grejati	grijati	grijati	kratko ě → i
*selo	selo	selo	selo	e u korenu, ne ě

Hrvatski standard ima propisani pravogovor, dok ostali standardi nemaju. Srpski standard zbog ćirilicnog pisma drukčije provodi transkripciju i transliteraciju stranih imena. Tako se imena gradova i ljudi iz govornih područja jezika pisanih latinicom na srpskom i crnogorskom pišu fonetski (kako se izgovaraju), a na hrvatskom i bosanskom onako kako se pišu u izvornom obliku.

Infinitiv se drukčije piše.

- hrvatski, bosanski: *Uradit ću to.*
- srpski, crnogorski: *Uradiću mo./Uradiću to.*

Fonetika

Riječ

Opposition -u/e

Hrvatski Srpski Engleski

burza berza stock exchange
porculan porcelan porcelain

Opposition -u/i	tanjur	tanjir	plate
	sol	so	salt
Opposition -l/-o after o	vol	vo	ox
	kolčić	kočić	stick
	čahura	čaura	cartridge
Srpski standard često izostavlja slovo H:	hrvač	rvač	wrestler
	hrđa	rđa	rust

Morfologija

Poneke riječi imaju slovo h u hrvatskom i bosanskom, a v u srpskom.

engleski srpski hrvatski i bosanski

tobacco	duvan	Duhan
to cook	kuvati	Kunti
dry	suvo	Suho
deaf	gluvo	Gluho

U bosanskom jeziku često se javlja slovo h u riječima u kojima ga u hrvatskom i srpskom nema.

engleski bosanski hrvatski srpski

easy	lahko	lako	lako
soft	mehko	meko	meko
coffee	kahva	kava	kafa

Slijede još neki primjeri različite morfologije.

engleski	Bosanski	hrvatski	srpski	crnogorski
point	Tačka	točka	tačka	tačka
correct	Tačno	točno	tačno	tačno
municipality	Općina	općina	opština	opština
priest	Svećenik	svećenik	sveštenik	svještenik
male student	Student	student	student	student
female student	Studentka	studentica	studentkinja	studentkinja studentica
male professor	Profesor	profesor	profesor	profesor
female professor	Profesorka	profesorica	profesorka	profesorka profesorica
scientist	Naučnik	znanstvenik	naučnik	naučnik
translator	Prevodilac	prevoditelj	prevodilac	prevodioc
reader	Čitalac	čitatelj	čitalac	čitaoc
diver	Ronilac	ronilac	ronilac	ronioc

thinker Mislilac mislilac mislilac mislioc

Međutim:

assembly Skupština skupština skupština skupština
male president Predsjednik predsjednik predsednik predšednik
female president predsjednica predsjednica predsednica predšednica
male Black Crnac crnac crnac crnac
female Black Crnkinja crnkinja crnkinja crnkinja
teacher Učitelj učitelj učitelj učitelj

Pisanje međunarodnica

Često su prijevodi međunarodnica različiti.

Engleski	Bosanski	Hrvatski	Srpski
to organize	organizirati organizovati	organizirati	organizovati
to construct	konstruirati konstruisati	konstruirati	konstruisati

Međutim:

to analyse analizirati analizirati analizirati

Suvremene međunarodnice uglavnom su ušle u hrvatski i bosanski jezik preko grčkog i talijanskog, a u srpski i crnogorski preko francuskog i ruskog. Stoga se često javljaju razlike u lokalizaciji. Riječi iz grčkog često su došle u srpski izravno, a u hrvatski preko latinskog jezika. Postoji nešto razlika u zemljopisnom nazivlju.

Engleski	Bosanski	Hrvatski	Srpski	Bilješka
Bethlehem	Betlehem	Betlehem	Vitlejem	
Athens	Atina	Atena	Atina	
Europe	Evropa	Europa	Evropa	Iz latinskog u hrvatski, iz grčkog u srpski
Cyprus	Kipar	Cipar	Kipar	
chlorine	hlor	Klor	hlor	
impedance	impedanca	impedanca	impedansa	Iz latinskog u hrvatski, iz francuskog u srpski

But:

license	licenca	licenca	licenca	Iz latinskog u sve
tendency	tendencija	tendencija	tendencija	

Javljaju se razlike u rodu pojedinih imenica.

Engleski	Srpski	Hrvatski
minute (n.)	minut/minuta	minuta
second (n.)	sekund/sekunda	sekunda

Međutim:

planet	planeta	planet
comet	kometa	komet
territory	teritorija	teritorij
mystery	misterija	misterij

Upitne zamjenice

Engleski	Srpski i bosanski	Hrvatski i crnogorski
What did he say?	Šta je rekao?	Što je rekao?
Ask him what he said.	Pitaj ga šta je rekao.	Pitaj ga što je rekao.
What he said was a lie.	To što je rekao je laž.	To što je rekao je laž.

Engleski	Srpski i bosanski	Hrvatski i crnogorski
What did he say?	Šta je rekao?	Što je rekao?
Ask him what he said.	Pitaj ga šta je rekao.	Pitaj ga što je rekao.
What he said was a lie.	To što je rekao je laž.	To što je rekao je laž.

Engleski	bosanski i (i)jekavski srpski	Hrvatski	Crnogorski
Where will you be?	Gdje ćeš biti?	Gdje ćeš biti?	Đe ćeš biti?
Where will you go?	Gdje ćeš ići? (Kuda ćeš ići?)	Kamo ćeš ići?	Đe ćeš ići?
Which way will you go?	Kuda ćeš ići?	Kuda ćeš ići?	Kuda ćeš ići?

Sintaksa

Za hrvatski je jezik karakteristično češće koristiti infinitiv, a za srpski tvorbu da+prezent.

- hrvatski: Ja ću to učiniti. Ja hoću to učiniti.
- srpski: Ja ću to da učinim. Ja hoću to da učinim.

Razlike postoje i u upitnom obliku.

- hrvatski: Je li moguće? Voliš li me?
- srpski: Da li je moguće? Da li me voliš?

Dobar je primjer glagol *trebati*.

- hrvatski: Petar treba novac. Ne trebaš me. Trebam raditi.
- srpski: Petru treba novac. Ne trebam ti. Treba da radim.

Rječnik

Hrvatski nastoji koristiti što manje usvojenica i tuđica. Tako zadržava slavenske izraze za mjesec.

Engleski	Hrvatski	Srpski	Bosanski
January	siječanj	Januar	januar

February	veljača	Februar	februar
March	ožujak	Mart	mart
April	travanj	April	april
May	svibanj	Maj	maj
June	lipanj	Jun	juni
July	srpanj	Jul	juli
August	kolovoz	August	august
September	rujan	septembar	septembar
October	listopad	Oktobar	oktobar
November	studeni	novembar	novembar
December	prosinac	decembar	decembar

Hrvatski za razliku od ostalih standarda ima izrazite purističke tendencije.

Engleski	Srpski	Hrvatski	Bosanski	Crnogorski
one thousand	hiljada	tisuća	hiljada (preferred) tisuća (allowed)	hiljada
factory	fabrika	tvornica	fabrika tvornica	fabrika
rice	pirinač	Riža	riža	oriz riža
carrot	šargarepa	mrkva	mrkva	šargarepa mrkva
trousers	pantalone	hlače	hlače pantalone	pantalone
music	muzika	glazba	muzika	muzika
library	biblioteka	knjižnica	biblioteka	biblioteka
bread	hleb	kruh	hljeb/kruh	hljeb
millennium	milenijum	tisućljeće	milenij	milenijum
spinach	spanać	špinat	špinat	spanać
football	fudbal	nogomet	fudbal nogomet ¹	fudbal nogomet
train	voz	Vlak	voz	voz
wave	talas	Val	talas val	val talas
person	lice osoba	osoba	lice osoba	osoba lice
uncivil	nevaspitan	neodgojen	neodgojen	nevaspitan
one's own	sopstveno vlastito	osobno vlastito	vlastito sopstveno	vlastito sopstveno
road	put drum	cesta put	put cesta	put cesta
road toll	drumarina putarina	cestarina	putarina	putarina

Međutim:

dad	tata	Tata	tata babo	tata tajo
tomato	paradajz	rajčica	paradajz	paradajz

Engleski	Srpski	Hrvatski	Bosanski
to accept	prihvatati	prihvaćati	prihvatati/prihvaćati
happy, lucky	srećan sretan	sretan	sretan
to comprehend	shvatati	shvaćati	shvatati/shvaćati

But:

to catch	hvatati	hvatati loviti	hvatati
----------	---------	-------------------	---------

Slijede primjeri posve različitih rečenica na srpskom i hrvatskom.

Srpski

- 1. U pogledu izduvnih gasova i zagađivanja vazduha u Jerusalimu, treba da se preduzmu mere bezbednosti.
- 2. Bela so za kuvanje je hemijsko jedinjenje natrijuma i hlora.
- 3. Voz sa željezničke stanice krenuće tačno u deset časova.
- 4. Svetski šampionat u fudbalu 2010. [dve hiljade i desete] osvojila je Španija pobedivši u finalu Holandiju golom Inijeste u 116. minutu utakmice.
- 5. Dok kuvamo supu, dodaćemo šargarepu i mirođiju.

Hrvatski

- 1. Glede ispušnih plinova i onečišćivanja jeruzalemskog zraka, treba poduzeti sigurnosne mjere.
- 2. Bijela kuhinjska sol kemijski je spoj natrija i klora.
- 3. Vlak sa željezničkog kolodvora krenut će tačno u deset sati.
- 4. Svjetsko nogometno prvenstvo 2010. [dvije tisuće i desete] osvojila je Španjolska pobijedivši u završnici Nizozemsku 1:0 Iniestinim pogotkom u 116. minuti utakmice.
- 5. Dok kuhamo juhu, dodat ćemo mrkvu i kopar.